

KROSTA (193) *sb f*

o oraz a jasne.

sg *N* krosta (10). $\diamond$ *I* krostą (1). $\diamond$ *pl N* krosty (24). $\diamond$ *G* króst (39); -óst (3), -(o)st (36). $\diamond$ *D* krostám (7), krostóm (2); -ám *FalZioł* (3), *SienLek* (3); -ám : -óm *Oczko* (1 : 2); ~ -ám (4), -(a)m (3). $\diamond$ *A* krosty (105). $\diamond$ *I* krostami (5). $\diamond$ *L* krostách (2); -ách (1), -(a)ch (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

*Wyprysk skórny, też wewnętrzny; choroba objawiająca się wypryskami jak ospa, świerzb itp.; papula, pustula Mącz, Cn; ficus, phluctena, pusula Mącz; epinyctis, tumens Cn [w tym: pl (182)] (193) : Też fok Czelidoniowy łtrochą fiarki kiedy pomażelz łkorę thym/ krofty y infze łzkaradołci zgładza/ á tak dobry iełt na łwierzb. *FalZioł* I 30c; Takieź krofty v dzieci ktore bywaią w włciech na podniebieniu tym namazuy. *FalZioł* III 20d; Swieży mocż pfi/ krofty kaźde goij *FalZioł* IV 6d, †2c, †4d, ††d, ††2b, ††2d (42); *RejWiz* 15v; Ficus pro morbo, Krosty nieyákie ktore połpolicie ná brodzie/ ná głowie/ y ná ynłzich miełfcách gdzie włofy łą około zádku rołtą/ węgry podobno yáko niektórzi zową. *Mącz* 125d; Mentigo, genus morbi, Krofty/ Párchy ná podgárlłdkách [!] y wárgách owczych. *Mącz* 217a; Pustula, Kroftá. Pustulae, Ospice. in plurali. *Mącz* 332d, 125d, 276c, 287a, 298b; Czárnuhá z octem wierciána/ łłuży ná włzelákie liczne krofty/ zgania trąd/ węgry y liłzáie. *SienLek* 79v; Ná włzeláki świerzb: weźmi šíarki y háłunu/ [...] á tym krofty ná noc pomázuy. *SienLek* 134; Są téz ofobliwe krofty ktorym łlotki łtrup rzekáią *SienLek* 135, 20v, 23 [2 r.], 30, 35v [2 r.] (15); *RejZwierc* 24; *Oczko* 24v, 25v, 27v, 34, 38; Petigo – Krofti iedna zdrugei łie mnozacę. *Calep* 795b.*

krosta czego [= na czym] (8): iełt dobra ta rzecz [sok babczany] ná krofty warg y ná zagniłłci ych *FalZioł* I 14c, I 25b, III 37c, V 87v. *Cf* »krosty wnątrz«.

krosta na czym (11): Ta vodka iełt łpądzaiaćca krofty ná twarzy y ná oczach. *FalZioł* II 16a, †4a, I 27c, 46c, 59a, III 31b (7); *SienLek* 35, 35v, 68, S2v.

krosta po czym (1): Wthey ofobie/ opocz wędnienia bywaią y krofty po włzyłtkim cíele *SienLek* 91v.

krosta w czym (7): Mozg Kozi z miodem kroftly w żywocie vzdrawia *FalZioł* IV 5d, I 151d, V 39v; *GlabGad* C8; Gorącość moczu długo miełzkaiać: krofty w Pęchyrzu y w łonie známienuie. *SienLek* 20v, 119v [2 r.].

W połączeniach szeregowych (16): [Ta wódka] Wefnie łtrałzliwe widzenia: oddala, Ofypanie kroft/ Liłzaie/ łwierzb/ Francze/ To włzythko goij *FalZioł* II 12d; Wodka barzo pozyteczna ludziem łwierzb ná łobie maiączym/ y iákie kolwiek Krofty, Liłzaie, Y infze zalkornie choroby. *FalZioł* II 18d; Oley łkoczka więczłzłego ofypanie ná cíele/ y wrzodi mokre ná głowie/ y krofty zaufłzne/ y łzkaradołci ná cíele: leczy. *FalZioł* I 62d, I 71d, 122d, II 9b, V 39v; *Mącz* 214b; rzecz łtułta/ á kroftóm/ łwiérzłbóm/ párchóm/ guzóm/ y infłém zwierzchownym rzeczam bárzo pozyteczná *Oczko* 17v, 13v, 14v [4 r.], 39v, [40].

W porównaniu (1): Muchomorká/ iełt Bdlá wyłoka á podczas okrągłá/ czérwona iákoby koral/ białymi płtrocinámi okrągłymi iákoby brodawkámi álbo kroftámi ofádzona *SienLek* Y.

Wyrażenia: »krosty białe« = *pustulae Mącz* [szyk 3 : 3] (6): namazny krofti białe ná twarzy *FalZioł* I 59a, †4a, I 53c; *Mącz* 332d. *Cf* »trąd albo białe krosty«.

»krosty ciekące, zropione« (1 : 1): Skora pfiá około ręki obwiniona/ krofty ciekące vleczá *FalZioł* IV 6d; *Oczko* 14v.

»krosta czarna« = *pustula nigra Cn* (2): Kiedy ná kthorym pálcu vczyni fyé kroftá czarna/ iáko Wicze zióarno/ boláca: vmrze we dwu dniu. *SienLek* 23, 23.

»krosta czerwona« [szyk 7 : 6] (13): *FalZioł* ‡4a, I 43b, 120b, 120c, 150a, III 3v; Kiedy páznogóie v pálcow będą bláde/ álbo śmláde/ á ná cíele kroftá czerwona: vmrze do czwartego dnia. *SienLek* 23. Cf »trąd albo krosty czerwone«.

»krosta nadęta« (1): Pustula, geife [...] Ein blotter Kroftá nádęta. *Murm* 70.

»pryszczące krosty, pryszczywe« (1 : 1): Pryłzczące krofty *SienLek* S4v, 49.

»krosty smrodliwe« (2): Też fok Szawiny z miodem zmiefzany/ wyfufza nieczyřtořci zagniłe z ran y s kroft śmrodliwych ktore pfuiá ciało zdrowe gryząc ie á iedząc. *FalZioł* I 130a, ‡3b.

»krosty suche« (2): Kiedy kto ma świerzb na cíele Albo innych kroft ták wiele/ Bądź fuche álbo pryłczywe Tym lekarřtwem pogoiřz ie *SienLek* 49; Daymy tedy tych wod owym nabárziéy/ co máiá fkóřę po wiérzchu plugáwá/ bądź to będą řtrupy/ párchy/ otręby/ (porriginem zowiém) łupieze/ krofty fuché/ álbo zropióné *Oczko* 14v.

»krosty świerzbiące« = *psora, seabies Cn* (6): Krofthy grube á świerzbiące goij. *FalZioł* ‡3b, I 91b, 99d, 123a, 146c, III 13c.

»krosty wnątrż« (4): dafz fie napić temu kthoby miał krofty wnątrż/ yteż kto krwią pluię/ ięřt ofobliwe lekarřtwo *FalZioł* I 151d, ‡‡3c, *3, I 44a.

Zestawienia: »dziecinne krosty« = *prawdopodobnie ospa wietrzna* (1): Vari etiam seu Varioli, Dziecinne krofty/ ořpice. *Mącz* 475d.

»złe krosty« = *choroba weneryczna; mala scabies Mącz* [szyk 20 : 7] (27): Morbus gallicus. Die kranckheit der frantzosen. Nyemoc řlych kroft/ álbo fránczozy. *Murm* 70; Też woda w ktorey by wrzało korzenie Czelidoniowe/ włóziwřzy wnię miodu á tym vřta řobie płokać/ wyfufza krofty złę w wřciech y goij/ á nawięczyey boláczcze kancer barzo fie przeciwi. *FalZioł* I 30c; Oleiek tych orzechow ięřt wilki/ wrzodi roziadaiące ciało y krofty złę goij/ y też fiřtuły w oczách y w zadku *FalZioł* III 21a; Na rany ktore przychodzą z złych kroft/ iako Z francze. *FalZioł* V 74v, ‡4e, ‡‡2c, *2, I 13a, 24b, 35d (21); *Mącz* 189b; ZLé krofty léczy popiół z łářiczki vpalony *SienLek* 129v, 129v [2 r.], 130.

Szeregi: »brodawki albo krosty« (1): *SienLek* Y cf W porównaniu.

»(złe) krosty, (albo, i) francozy (a. france)« (4): *Murm* 70; Ná złę krofty/ álbo fráncze leczenie. *SienLek* 129v marg, 130 [2 r.].

»krosta (i) ořpica (a. ořpice wodne)« (3): Theż Sok thych tho Malin ięřt dobry na krofti cżyrwone y na ořpicze gdy tym namażęfz. *FalZioł* I 120c; *Mącz* 475d; *Calep* [878]a.

»rany albo (i) krosty« [szyk 3 : 1] (4): Tu mafz lekarřřwa na rany męzkiego tajemnego członku/ Ktore rany albo krofty: połacinie zowá Herma. *FalZioł* V 87v, V87v [2 r.]; Czemu flina cżłowieczá na tćzo goi krofty y rany małe. *GlabGad* C5v.

»rozpadliny albo (i) krosty« (4): fok tego pfiego ięzyku z ocztem zmiefzany/ goij rořpadliny y krofty vřt y warg, j inřze rany fzkodliwe *FalZioł* I 25b, *3, I 44a, 102c.

»krosty, (i, albo, a, to jest) świerzb« = *mala scabies Mącz; scabies Calep* [szyk 10 : 9] (19): tym oleykiem pomażełz świerz b albo krofty grube *FalZioł* I 124d; Małc na krofty/ y na świerz b. *FalZioł* V 110v, I 10c, 53c, 91b, 150a, III 33d, IV 58c, V 110v; Y dopułci ná cię Pan wrzod Egipłki/ wrzody názałobnicy/ y krofty/ á świerz b [*scabie et prurigine*] nieuleczony. *BibRadz Deut* 28/27; Lepra, sic vulgo putatur, cum sit proprie cutis vitium alias mala scabies, Złe krofty/ álbo zły świerz b. Et quod lepra dicitur Elephantiasis est, vide supra. *Mącz* 189b; Rozdział czwarty. O rozmaitym świerzbie/ álbo kroftach. *SienLek* 133, 68, 134, 135 [2 r.]; A iełli iełt [*franca*] łkromnieyła/ że wnętrza/ nie tak bárzo zaráziwłzy/ tylko ná łkórę łye wydála/ á w krofty/ álbo wświerzb/ nie zbytnie iádowity/ obróciłá/ Cieplicámi iey ráutowác możem *Oczko* [40], 13v; Scabies – Krofti, świerz b. *Calep* 949b.

»trąd (biały) albo białe krosty« (2): á gdy tim namażełz trąd na liczu albo białe krofti albo piegi, łpądza precz z licza *FalZioł* I 76b, I 121c.

»trąd albo (i, to jest) krosty czyrwone« [szyk 5 : 1] (6): Też czebula łłuczona [!] z oczte^m á tym na łłónczu pomazuy trąd na liczu albo krofty czyrwone/ zginą od tego. *FalZioł* I 27c, I 23d, 46c, 91d, III [3²]b, 40b.

»krosty i (albo) wrzedzienice (a. wrzody)« [szyk 2 : 2] (4): *FalZioł* ††3a, I 99d; Czáfem też dla kroft albo wrzodow w gardle wczynionych z flegmy która łie tam zbiera y załtanawia. *GlabGad* C8; *SienLek* 119v.

Synonimy: *oıpice, parchy, pryszczenie, węgry, wrzedzienice; zest.* »złe krosty«: »dworska niemoc«, »dziki świerz b«, *franca, francuz, galik, kiła*, »niemoc kurewnikow«, *przymiot*, »wnętrzny smrod«, »wrzod galijski«, »zły wrzod«.